

spidse knopper – »fortænderne« – ragede ud af munden; man advarede børn mod at lege med blomsterne, det kunne give dem tandpine (1); eller er navnet et omdannet »killingtand?« (2); i stednavnet Kællingetandsfald 1683 Salling (3). *Kragekløper* 1688–1877, omtydet til *kragekløver* o. 1700–60, sml. *krageklo* s. 205; *fugleklo* o. 1700, *kragetær* 1796–o. 1880; Mors 1811, Vium 1795; *haneurt* og *kokkeurt* ved Skagen 1787 måske fordi blomsterstanden før udspringet kan minde om en hanekam; *skulpekløver* 1795 efter bælgens form; *sirupsblomme* (= blomst) Sønderjylland, *storkefod* og *engsko* Vardeegnen o. 1870 efter blomstens form, *fuglevikke*, -ært Mols o. 1870, oftere om musevikke s. 230, *Maries tøfler* VJylland 1877ff, *lammeleger* Vestervig NJylland o. 1870, *musetand* Sønderjylland (Agerskov), Hjørringegenen o. 1870, vel påvirket af musevikke, *kokkemad* Vendsyssel o. 1870, *hvedebrødkællinger* SFyn vel fordi blomsterstanden blev sammenlignet med en kurvfuld af de runde gule hvedebrød, der solgtes på landet; *fruesko* og *Maries guldsko* Sjælland o. 1870, *Vorherres fingre* Roskildeegenen o. 1870, *vuggeurt*, -lagen ved Stubbekøbing o. 1870 efter formen af blomstens »køl«, *hanekam* 1877; Sjælland, Bornholm 1800-t, *Vorherres tøffel* SVJylland o. 1880, *jomfrutøffel* Sønderjylland o. 1890, *Maries guldtøffel* 1800-t, *guldsko* Ribeegenen, gule tøfler og sko ved Møgeltønder, *kyllinge hoved* Sønderjylland, blomsterne gule og »runde«, *lærketraer* Ringkøbingegenen slutningen 1800-t efter bælgene, *kattekloper* SVJylland o. 1890; VSjælland, *kok* (= hane) Vendsyssel o. 1890; *kniv* og *gaffel* eller *kniv*, *ske* og *gaffel* Vendsyssel skyldes sammenligninger med blomstens dele; *heksetand* Ringeegenen Fyn, *Vorherres hvedebrød* Bågø i Lillebælt; *bæblomst* Hirtshals – børn presser blomstens køl ned, og den gule pollen bryder frem som fæces, jf. *barneskid* Skelby Falster; *fuglenæb* Møn, Bornholm, *lille fladbælg* Bornholm; *teblomst* Neksø, vel overført fra kodriver (s. 358), *engkloper* 1917. (4).

Færøerne: *kattuklogv*; *tirilstunga*, *tiritunga*, 1908ff efter blomsterstandens lighed med en udtunget plade på en kærnestav, jf. vortemælk bd. 2 og løvetand bd. 4 (5).

LITTERATUR: (1) 830 5, 74; 401 1950, 73; (2) 231 190; (3) 378 1958, 40; (4) 689 1, 896ff; 107; (5) 751 180f jf. 90.

DYRKNING OG ANVENDELSE

Kællingetand anbefales o. 1800 til dyrkning på

klitter som foderplante (1). I begyndelsen af 1800-t prøvedyrkes den på Sindinggård MJylland, men opgives og dyrkes først fra 80'erne efter her (2) og andre steder. Planten omtales o. 1910 som den vistnok eneste, der kan erstatte rødkløveren, og i flerårige græsmarker er den uundværlig (3), men »mange landmænd trækker på skuldrene eller kniber det ene øje halvt i og ser på én, som om man havde sagt en tarvelig vittighed, når man blot siger det ene ord: kællingetand!« (1911; 4). Arealet til frø var 1959 120 ha, 1967 kun 10 ha.

Anvendt af landbefolkningen til at farve gult med (5); frøene skal være spiselige (6).

LITTERATUR: (1) 398 1806, 694 og 1821, 789; (2) 191 2, 284; (3) 169 4, 1908, 255; (4) 169 7, 112; (5) 576 4, 1799, 401; (6) 398 1821, 788.

PROSA OG POESI

Kællingetanden gubber sig kælent op ad de unge, friske brudelys i håb om den sidste chance *Achton Friis* (1), kællingetand med sleske gule, men troskyldigt smilende blomster *J. O. Bøving-Petersen* (2).

Nu vokser sladrens gule blomst · på alle grøftens kanter. · · Se, kællingtandens hule smil · er smuttet op ved vejen *Harald H. Lund* (3) – Jomfru Maries små guldsko · blinker med solskinskvaster *Harald Herdal* (4).

LITTERATUR: (1) 269 2, 354; (2) 118 125; (3) 561b 27; (4) 370i 56.

Sneglebælg, *Medicago*

Navnet er 1793 konstrueret ud fra et ældre snegleurt (1774) eller sneglekløver (1757–94), idet mange arters bælte er spiralformede (1).

HUMLE-SNEGLEBÆLG, *Medicago lupulina*, får 10–30 cm tynde og liggende stængler, de 20–30 små lysegule blomster samlet i tætte ovale hoveder er sammenlignet med humlens »kopper« (bd. 2). Dyrkes navnlig i landets sydlige egne; almindelig på marker, høje enge, diger, ved veje.

Sneglebælg nævnes o. 1840 som meget dyrket i Holsten og Mecklenburg. De følgende ca. 30 år dyrkede mange landmænd den ufrivilligt, idet rødkløverfrø ofte var forfalsket eller forurenset med humle-snuglebælg, men efter 1870-

Som græsning for malkekøer satte både sneglebælg og lucerne mælkeydelsen op. Maleri af Th. Philipsen, 1879.

erne vandt den som foder- (høslet, græsning) og i 1930'erne som grøngødningsplante hurtigt stor udbredelse. Markfrøkontoret solgte 1873 kun 1750 kg frø, men allerede 1879 12.350 kg (2). Som græsning for malkekøer satte den mælkeydelsen op (3). Arealet til frøavl var 1967 98 ha, udbyttet 94 t mod gennemsnitlig 837 t i 1955-59.

LITTERATUR: (1) 689 2,38; (2) 916 1842,452; 510 5,298; 191 2,283; 599b 2,78; (3) 512 1882,417.

Lucerne, *Medicago sativa*

Violette eller blålige hvide blomster i klaser på 30-70 cm høje stængler. Almindelig dyrket, forvildet hist og her.

Navnet (1757ff) er fælleseuropæisk og af omstridt oprindelse, måske ligesom *alfalfa* (1877-1923) fra arabisk lazwardijja = azurblå og facfaca om lucerne. *Burgundisk græs* o. 1700, *burgundisk hø* 1715-94, *tyrkisk kløver* 1758.

LITTERATUR: 689 2,41f; 331 10 (fra arab. al-chelfah).

DYRKNING OG ANVENDELSE

Som kulturplante kom lucernen til Danmark vistnok i midten af 1700-t omtrent samtidig med rødkløveren. Det ældste vidnesbyrd om dyrkningen hos os er omtalen i *Oeconomisk Journal* 1757,916-32; der gives her anvisning på avlen af »denne kostelige lucerne«, som er et godt kvæg- og hestefoder, stimulerer mælkeydelsen og giver fårene blød uld; danske landmænd, som såede de første frø 1754 på let jord, også i blanding med vikker,ærter eller byg, anbefaler den stærkt. Den bør dyrkes, men er endnu (1758) ukendt i jyske hedeegne (1). Tidsrummet 1750-70 bliver planten forsøgsdyrket af flere landøkonomer, bl.a. på Fyn, men ikke altid med held (2). Den følgende menneskealder synes dyrkningen næsten helt opgivet, måske navnlig fordi rødkløveren vinder terræn, men fra o. 1800 er lucernen genstand for megen opmærksomhed, og mange forfattere anbefaler at dyrke